

Pasaulio Lietuvis

MĖNESINIS ŽURNALAS | LEIDŽIAMAS NUO 1963

2014 KOVAS 03/525

VILNIUJE LIETUVIŲ KALBOS MOKOSI
JAUNUOLIAI IŠ PIETŲ AMERIKOS

KUO UŽSIIMA UŽSIENIO LIETUVIŲ
STUDENTŲ KLUBAS?

MINIME K. DONELAIČIO 300-ĄSIAS GIMIMO METINES

DAIŅŲ ŠVENTĖ – PROGA PARODYTI
LIETUVĄ SAVO BIČIULIAMS

UŽSIENYJE BALSUOJANČIŲJŲ DĖMESIUI

VOKIETIJA. D. Henke – apie Jaunimo sąjungos pokyčius ir vizijas

BALTARUSIJA. Paminėta Lietuvos poezijos pradininko sukaktis

JAV. Vakaras, apgaubtas pilkų debesų

ARGENTINA. Bendravo ir posėdžiavo Pietų Amerikos lietuvių jaunimas

ŠVEDIJA. Jau rengiamasi Europos lietuvių krepšinio turnyrai

LIETUVĖ,
FOTOGRAFUOJANTI
ISLANDISKAI

ISSN 1732-0135

9 771732 013125

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS IR JŲ KONTAKTAI PASAULYJE

AIRIJA

Arūnas Teišerskis
pirmininkas@alb.ie
24 The Court, Moyglare Hall,
Maynooth, co. Kildare
IRELAND
info@alb.ie
www.alb.ie

ARGENTINA

Fernando Daratėnas
albalost@gmail.com
Mendoza 2280 (1870)
Avellaneda Bs. As.
ARGENTINA

AUSTRALIJA

Gabrielius Žemkalnis
gzemkalnis@gmail.com
ALB krašto valdyba
PO Box 307 Nth. Melbourne 3051
AUSTRALIA
www.austlb.org

AUSTRIJA

Jadvyga Kuršėlienė
jkursele@gmail.com
Hasenohrlstrasse 3/ Top2
A-1100 Vienna
AUSTRIA

BALTARUSIJA

Vitalija Kolesnikova
vitalia.kolesnikova@gmail.com
+375172906028
Komunisticheskaya ul. 16-2
Minsk 220029
BELARUS

BELGIJA

Arnoldas Prancėvičius
belgliet@gmail.com
www.belglietuviai.eu

BRAZILIJA

Waldemar Sidaravicius
brazilijoslietuviubendruomene@gmail.com
Praça República Lituana N° 74
São Paulo
BRASIL
CEP: 03140-050

BULGARIJA

Remigijus Narauškas
lietuviabg@gmail.com
Alabin str. 38, 3 d fl.
1000 Sofia
BULGARIA

ČEKIJA

Sigitas Adomavičius
adomavicius@rona.cz
Lekninova 1070
463 11 Liberec 30
CZECH REPUBLIC
clb@lietuviai.cz
www.lietuviai.cz

DANIJA

Akvilė Vžesniauskaitė
pirmininke@lietuva.dk
Nyvej 1, 2TV,
DK-2600 Glostrup
DENMARK

ESTIJA

Cecilija Rasa Unt
rasa@solo.ee
Ehitajate tee 37-45
Tallinn 12612
ESTONIA
www.hot.ee/elu

GRAIKIJA

Jurgita Montvydaitė
lietuviu.bendruomene.graikijoje@gmail.com
K. Palama 35, 11141
Athens
GREECE

GRUZIJA

Zina Karukhnishvili
ruta-Geo@yandex.ru
Kekelidze 1 - 18
Tbilisi 0179
GEORGIA

ISLANDIJA

Jurgita Motiejūnaitė
ltis@ltis.org
www.ltis.org

ISPANIJA

Ieva Čekuolytė
escribe@lituanos.es
www.lituanos.es

ITALIJA

Vytautė Ramonaitė
ilb@lituani.net
www.lituani.net

JAPONIJA

Daiva Maekawa
bendruomenejp@gmail.com
3-13-7-205 Ebisu,
Shibuya-ku, Tokyo 150-0013
JAPAN
www.japonija.org

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTIJOS

Sigita Šimkuvienė-Rosen
JAVLBKV@gmail.com
LithUScommunity@gmail.com
43 Anthony St.
New Haven, CT 06515
USA
www.lithuanian-american.org

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Zita Čepaitė
valdyba@jklb.org
www.jklb.org

KANADA

Joana Kuraitė-Lasienė
klb@on.aibn.com
1 Resurrection Road
Toronto ON M9A 5G1
CANADA
www.klb.org

KAZACHSTANAS

Lietuvių kultūros draugija „Aidas“
Rolandas Kliučinskas
cpcm@mail.ru,
r.kliucinskas@csolutions.kz

Lietuvių bendrija „Lituanika“
Vitalijus Tvarijonas
lituanika@mail.kz
Bukhar-Žyrau pr. 55-30
Karaganda
KAZAKHSTAN

KOLUMBIJA

Stasytė Slotkutė
stasyte_s@hotmail.com
Diagonal 115 A # 70 C 75 Cons.
4, Clinica Shaio
Bogota
COLOMBIA

LATVIJA

Rolandas Žalnierius
r.zalnierius@gmail.com
Teatro 8.LLB
Lietuvių namai LV-5400
Daugavpils
LATVIA

LENKIJA

Jonas Vydra
11-Marca ul. 16
16-515 Punska
POLAND
jonasv@o2.pl
+48875161013
www.punskas.pl

LIUKSEMBURGAS

Žilvinas Bubnys
valdyba@lietuva.lu
www.lietuva.lu

MOLDOVA

Irena Garliauskaitė
garliauskaite@yahoo.com
b-dul Dacija 38-195
Kishinev
MOLDOVA
irena.garliauskaite@urm.lt

NAUJOJI ZELANDIJA

Povilas Bartašiūnas
oshiras.bar@googlemail.com arba
daliakubiliute@windowslive.com
www.lsnz.co.nz

NORVEGIJA

Otilija Šimaitytė
otilija.sim@gmail.com
www.lietuva.no

NYDERLANDAI

Saulius Buivys
voorzitter@olbinfo.nl
www.olbinfo.nl

PORTUGALIJA

Portugalijos Lietuvių Bendruomenė
Ernesta Žukauskaitė Monteiro
pirmininkas@pt-lt.org
Av. 5 de Outubro, 81-1 Esq.
1050-050 Lisboa
PORTUGAL
alip@pt-lt.org
www.pt-lt.org

PRANCŪZIJA

Linus Maknavičius
linas@prlb.org
12 Rue De La Coudee
91540 Ormoy
FRANCE
valdyba@prlb.org
www.prlb.org

RUSIJA

Rusijos Lietuvių Taryba
Gintautas Želvys
bendrijaspb@mail.ru
RUSSIA

SLOVĖNIJA

Slovėnų–lietuvių draugija „Baltica“
Ūla Kepežinskaitė Đurić
sld.baltica@gmail.com
Kamnogoriška 39
1000 Ljubljana
REPUBLIC OF SLOVENIA

SUOMIJA

Jurgita Kekkonen
jurga.kekkonen@gmail.com
Rauhankatu 13 A
00170 Helsinki
FINLAND
www.lietuviai.fi

ŠVEDIJA

Rūta Mikloviene
valdyba@lietuvaia.se
www.lietuviai.se

ŠVEICARIJA

Jūratė Caspersen
jurate@caspersen.ch
Dorfstrasse 198
CH- 8706 Meilen
SWITZERLAND
www.lietuviai.ch

UKRAINA

Dalia Makarova
daliamar@yandex.ru

URUGVAJUS

Gustavo Martínez
gustavolituania@gmail.com
Tel. +598 2 902 23 71
Mob. tel. +598 99 15 10 20
Rio de Janeiro 4001
Montevideo
REPUBLICA ORIENTAL DEL
URUGUAY

VENESUELA

Vytenis Folkmanas
vytenis61@hotmail.com
Luis Rosales-Statkus (ryšiams)
alvydas@cantv.net

VENGIJA

Reda Rimkute-Lorincz
litvania@gmail.com

VOKIETIJA

Antanas Šiugždinis
vokietijoslb@bendruomene.de
Lorscher Str.1
68623 Lampertheim-Huettenfeld
GERMANY
office@vlbe.org
www.vlbe.org

Pasaulio Lietuvis

REDAKTORĖS ŽODIS

Žingsniu priekyje 5

LIETUVOJE

PLB naujienos 6

Į Vilnių mokytis lietuvių kalbos atvyko jaunuoliai iš Pietų Amerikos 6

Dalyvauti ir domėtis kviečia lietuvių kilmės užsienio studentai 7

BaltHerNet kviečia atverti Baltijos šalių išsivijęs archyvinio fondo vartus 8

JAV lietuvis savo santaupas padovanojo Alytui 9

TEMA

Minime K. Donelaičio 300-ąsias gimimo metines 10

AKTUALU

Dainų šventė – tai unikalus lietuvių tautos kultūros įvykis ir mūsų tapatybės išraiška 16

L. Andriekaus gimimo šimtmečiui artėjant 20

Užsienyje balsuosiantys Lietuvos piliečiai gali registruotis internetu 20

SVEČIAS

Ugniagesys iš Lietuvos ketina perbėgti Ameriką 21

LIETUVIAI PASAULYJE

Apie VLJS pokyčius bei ateities vizijas 25

K. Donelaičio metai Minske prasidėjo jaukiai 26

Fotografė K. Petrošiūtė: „Niekam nieko neturiu įrodinėti“ 28

Vakaras tarp pilkų debesų 29

Niujorke lankėsi vyskupas K. Kėvalas 30

Argentinoje vyko XVII Pietų Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimas 31

Mirė paskutinis 1939-ųjų Europos krepšinio čempionas 32

Prezidentė D. Grybauskaitė lankėsi Vasario 16-osios gimnazijoje 33

S. Darius ir S. Girėno žygdarbio minėjimai pasaulyje: nuo Australijos iki Rusijos 34

Europos lietuvių krepšinio turnyras Švedijoje 39

TRUMPAI 40

DĖMESIO 42

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS (PLB) VALDYBA (2012–2015)

Marija Danguolė Navickienė (JAV)

PLB pirmininkė, Visuomeninių reikalų komisijos pirmininkė
navickiene@verizon.net

Kestas Pikūnas (Lietuva)

PLJS pirmininkas, Jaunimo ir Sporto reikalų komisijų pirmininkas
kestas@trysmilijonai.lt
www.pljs.org

Dalia Henke (Vokietija)

PLB įvaizdžio, informacijos sklaidos ir „Pasaulio lietuvių“ reikalų komisijos pirmininkė, PLB valdybos pirmininkės pavaduotoja
daliahenke@gmail.com

Gintautas Želvys (Rusija)

Rytų kraštų ir Rusijos reikalų komisijos pirmininkas, PLB valdybos pirmininkės pavaduotojas
gintautaszelvys@mail.ru

Jūratė Caspersen (Šveicarija)

Kultūros reikalų komisijos pirmininkė
jurate@caspersen.ch

Juan Ignacio Fourment Kalvelis (Argentina)

Pietų Amerikos reikalų komisijos pirmininkas
jkalvelis@yahoo.com.ar

Aušra Laurušaitė-Kromelis (JAV)

Organizacinių reikalų komisijos pirmininkė
ausra999@aol.com

Artūras Maslauskas (Danija)

Finansų reikalų komisijos pirmininkas
maslauskas@webmail.dk

Aurelija Norienė (Belgija)

Naujosios emigracijos reikalų komisijos pirmininkė
aurelija.norienne@skynet.be

Prel. Edmundas Putrimas (Kanada)

Sielovados reikalų komisijos pirmininkas
putrimas@sielovada.org

Laima Apanavičienė (JAV)

Švietimo reikalų komisijos pirmininkė
laimaa@hotmail.com

PLB biuro adresas:

213 West Lake Shore Drive
Cary, ILL 60013
USA

PLB atstovybė Lietuvoje

Gedimino pr. 53-212
LT-01109 Vilnius
Tel./faks. +37052396264
El. p.: vigryb@lrs.lt; plbav@lrs.lt
www.lrs.lt/plb
www.plbe.org

PLB atstovė Lietuvoje

Vida Bandis
+370 52 396 156
vida.bandis@lrs.lt

PLB konfliktų sprendimo komitetas:

Vytautas Maciūnas (JAV),
Martytė Smitienė (Vokietija),
Rūta Žilinskienė (Kanada)

PLB kontrolės komisija:

Saulius Kaciulis (Italija),
Angelė Nelsienė (JAV),
Aldona Seghal (Švedija)

PLB išdininkas

Ramutis Pliūra
ramas@gjmlp.com
3906 Lakeview Dr.
Racine, WI 53403
USA

PL išdininkas

Vytenis Vilkas
Tel. 1 661 254 5593
El. p. v.vilkas@prodigy.net
22343 Cardiff Drive
Saugus, CA 91350
USA

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Lietuvos Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas remia „Pasaulio lietuvių“ žurnalo redakcijos vykdomą projektą „Lietuvybės formos pasaulyje: liuanistinis švietimas, lietuviškas kultūrinis paveldas užsienyje, ryšiai su Lietuva“

Žurnalo „Pasaulio lietuvis“ leidybą iš dalies parėmė Užsienio reikalų ministerija

Pasaulio Lietuvis

LEIDINYS PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS GYVENIMUI IR MINCIŲAI
Mėnesinis žurnalas. 2014 m. 03/525

Vyriausioji redaktorė Deimantė Dokšaitė

plietuvis@plbe.org

Kalbos redaktorė Sandra Sirvidienė

Maketuotojas Darius Markūnas

Autoriai: Dalia Henke, Rimantas Zagrebajev, Deimantė Dokšaitė, Jolanta Budriūnienė, Dovilė Šermokas, Jūratė Caspersen, Alfonsas Kairys, Vaida M. Strazdauskienė, Evaldas Ignatavičius, Janina Udrienė, Milda Palubinskaitė, Giedrė Petraitytė, Juan Ignacio Fourment Kalvelis, Eugenija Misevičienė, Birutė Augstanavičiūtė, Deimantė Bandzevičiūtė

Fotografai: Sergio Bruno, Vytautas Maželis, Martynas Vidzbelis, Marytė Dambriūnaitė-Šmitienė, Kristina Petrašiūtė, Andrius Mamontovas, Juozas Vaičiūnas, Raimundas Šližys, Eugenija Misevičienė, Kamilė Ežerskytė, Algimantas Kezys, Alis Balbierius, Asta Andriulienė, Aldona Rusekaitė

Išdininkas Vytenis Vilkas

Spaudė UAB „Draugų studija“

Redakcijos adresas:

Laikiniai laiškus „Pasaulio lietuviui“ galima siųsti PLB atstovybės adresu:

Gedimino pr. 53-212

LR Seimo III rūmai

LT-01109

Vilnius, Lietuva

PLB tinklalapis:

www.plbe.org

www.lrs.lt/plb

ISSN 1732-0135

Del reklamos žurnale „Pasaulio lietuvis“ kreipkitės el. pašto adresu: daliahenke@gmail.com

PPRENUMERATA METAMS:

Lietuvoje - 60 Lt;

Europos valstybėse:

paprasta prenumerata - 45 EUR,

garbės prenumerata - 65 EUR;

Australijoje:

paprasta prenumerata - 60 AUD,

garbės prenumerata - 93 AUD;

JAV, Kanada ir ir kiti kraštai:

paprasta prenumerata - 63 USD,

garbės prenumerata - 90 USD;

Užsakant į Lietuvą iš kitų kraštų:

26 EUR, 32 AUD, 36 USD.

Prenumeratorių Lietuvoje dėmesiai!

Žurnalą „Pasaulio lietuvis“ galite prenumeruoti pervesdami lėšas banko pavedimu į „Pasaulio lietuvių“ sąskaitą Lietuvoje ir atsiųsdami elektroniniu paštu prenumerata@plbe.org adresą, kuriuo siųsti žurnalą.

NAUJOVĖ!

Nuo šiol „Pasaulio lietuvių“ galima prenumeruoti ir skaityti interneto svetainėje www.lingjob.lt. Vieno numerio kaina - 10 Lt.

Už žurnalo „Pasaulio lietuvis“ prenumeratą galima sumokėti

per „Paypal“ mokėjimo sistemą. Tereikia el. paštu

prenumerata@plbe.org parašyti laišką ir paprašyti sąskaitos apmokėjimui.

LEIDĖJAS

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė (PLB). Žurnalas leidžiamas nuo 1963 metų.

Platinti „Pasaulio lietuvių“ tekstus ir vaizdo informaciją galima tik gavus raštinę sutikimą.

„The World Lithuanian“ magazine

Published monthly by the Lithuanian World Community, Inc.

Copyright by The Lithuanian World Community, Inc.

BaltHerNet kviečia atverti Baltijos šalių išeivijos archyvinio fondo vartus

J. Budriūnienė

Tęsdami bendradarbiavimą su Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituanikos skyriumi, šįkart pateikiame pokalbį su skyriaus vedėja, organizacijos BaltHerNet viceprezidente Jolanta Budriūniene.

Deimantė Bandzevičiūtė

Kas yra BaltHerNet? Kada ji buvo įkurta ir kokių tikslų?

Tarptautinė nevyriausybinė organizacija *Baltic Heritage Network* (BaltHerNet, liet. Baltijos šalių paveldo tinklas) buvo įkurta 2008 m. sausio 11 d. Tartu Estijoje susibūrusios diasporos paveldo tyrėjų grupės iniciatyva. O prisimenant organizacijos ištakas, reikėtų nuskelti į 2006 m., kai Tartu įvyko tarptautinė konferencija „Baltijos archyvai užsienyje“, kurios rengėjai – Tartu literatūros muziejus, Estijos nacionalinis archyvas ir Karlo Ristikivi draugija – į vieną būrį sukviėtė daugiau nei šimtą dalyvių iš dešimties pasaulio šalių – Australijos, Kanados, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos, Švedijos, Rusijos, JAV, Estijos. Tuokart siekta įvertinti į tėvynę grąžintų ir dar užsienyje tebesančių išeivijos archyvų būklę, pasidalinti patirtimi apie šių archyvų tvarkymą ir su tuo susijusias problemas, numatyti tolesnį bendradarbiavimą tarp tautinių bendruomenių užsienyje ir atminties institucijų tėvynėje, užmegzti glaudesnius kontaktus tarp Baltijos kraštų bendruomenių bei jų kultūrinio palikimo besirūpinančių

valstybinių organizacijų Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Šios veiklos tam tikru institucionalizavimu ir tapo po poros metų įkurta BaltHerNet organizacija.

Šiuo metu joje yra arti penkiasdešimties narių, nuo pat įkūrimo BaltHerNet vadovauja Piret Noorhani, dirbanti Toronte veikiančiame estų diasporos muziejuje (*Museum of Estonians abroad* – VEMU)

Kas jau yra nuveikta? Kokios pagrindinės veiklos gairės? Kaip organizacija bendradarbiauja tarpusavyje?

Reikia pasakyti, kad, viena vertus, nors organizacijos nariai – estų, latvių ir lietuvių diasporų archyvų specialistai, tyrėjai veikia gana autonomiškai, pirmiausia rūpindamiesi savosios diasporos archyvų tvarkymo ir tyrimo reikalais, kita vertus – organizacija padeda išnaudoti galimybes bendrauti su kolegomis iš kitų šalių – tai neprilygstama patirtis, norint pasidalinti veiklos idėjomis ir rezultatais, numatyti ateities perspektyvas, rūpintis informacijos sklaida. Tuo tikslu organizacija rengia konferencijas, seminarus, valdybos nariai pasitarimuose disku-

tuoja ir priima sprendimus dėl archyvų tvarkymo, sistemavimo veiklos perspektyvų ir paieškos gerinimo galimybių, siūlo naujus tarpusavio komunikacijos ir informacijos sklaidos būdus. Tai ir yra pagrindiniai organizacijos veiklos tikslai. Realizuojant juos jau surengtos dvi tarptautinės konferencijos, bent du kartus per metus vyksta tarptautiniai jaunųjų tyrėjų seminarai (jau du tokie seminarai įvyko ir Lietuvoje – 2011 m. Kauno VDU Lietuvių išeivijos institute ir 2013 m. Vilniuje, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje), veikia organizacijos portalas www.balther.net.

Papasakokite apie BaltHerNet naujienų biuletinį

Nuo 2012 m. leidžiamas ketvirtinis organizacijos naujienų biuletinis (*Baltic Heritage Network Newsletter*, adresas internete: <http://www.balther.net/balthernet-newsletters/>) – dar viena puikiai išnaudota diasporos tyrėjų tarpusavio komunikavimo bei informacijos sklaidos forma. Elektroninio naujienlaiškio skaitytojais reguliariai gauna naujienas iš visų trijų Baltijos šalių diasporų tiriamąją veiklą vykdančių organizacijų apie planuojamus renginius, naujus publikuotus darbus, aktualius interviu ir kt. Visa tai taupo laiką ir padeda besidomintiems ir kaupiantiems šios rūšies informaciją.

Papasakokite daugiau apie BaltHerNet jaunųjų diasporos tyrėjų seminarus

Kaip jau minėjau, jaunųjų diasporos tyrėjų seminarai, kaip jie sąlygiškai vadinami (tai visiškai nenurodo tam tikros amžiaus ribos, o greičiau mokslinės veiklos patirtis), yra viena iš diasporos tyrimus vykdančių mokslo darbuotojų, šios srities studentų komunikavimo, žinių ir informacijos pasikeitimo galimybių. Tarkime, 2013 m. tokiaame Vilniuje vykusiame seminare dalyvavo ir savo mokslinių tyrimų įžvalgomis dalinosi atstovai iš penkių užsienio valstybių. Jauniesiems tyrėjams, o ir jų mokslo vadovams tai yra puiki tobulėjimo, idėjų ir naujų bendradarbiavimo formų užmezgimo ir plėtros galimybė. Tai yra ir naujų ateities mokslo tyrimų projektų kūrimo ir įgyvendinimo perspektyva.

Kas planuojama ateityje? Kaip jau buvau užsiminusi, organizacijos „lietuviškoji“, „latviškoji“ ir „estiškoji“ dalys veikia gana autonomiškai, taigi akcentuoti norėtųsi pirmiausia lietuviškosios veiklos perspektyvas, kurios puikiai dera su Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo

bibliotekos vykdoma ilgalaikė rašytinio lietuvių kultūros paveldo išsaugojimo politika. Plėsdami Lituonikos skyriaus veiklos sritis, aktyviau ėmę įgyvendinti mokslinių tyrimų plėtros lietuvių diasporos lauke galimybes, sieksime aktyviau burti lietuvių diasporos tematiką nagrinėjančius mokslininkus, studentus, stengsimės suteikti progų jų geresnei mokslinei komunikacijai, bandysime aktyviau išnaudoti informacijos sklaidos apie jų kolegų užsienio šalyse vykdomas veiklas galimybes. Tuo tikslu šių metų pavasarį planuojame surengti pirmąjį nacionalinį jaunųjų diasporos tyrėjų seminarą, tikimės, jog tai bus gera tolesnės šios veiklos plėtojimo galimybių pradžia. Dar daugiau dėmesio ateityje numatome skirti ir informacijos sklaidai – tam neabejotinai turėtų padėti organizacijos portalas, ir jau aptartas naujų biuletenis, vilnuosi, kad glaudesnis Baltijos šalių tyrėjų bendradarbiavimas ateityje išaugs ir į bendrą mokslo tiriamųjų projektų vykdymą, archyvų specialistų bendradarbiavimas pagerins tiek mūsų šalyse, tiek diasporoje esančių archyvų atpažinimo, tvarkymo procesų kokybę.

Keletu žodžių pristatant bendrą organizacijos šiemetinę programą, norėčiau paminėti kolegų iš Latvijos centrinio valstybės archyvo iniciatyvą – šiemet, minint didžiojo traukimosi į Vakarus 1944 m. 70-metį, numatyta pristatyti virtualią parodą „Refugees from the Baltics in Germany, 1944–1949“. Ją rengiant aktyviai dalyvauja ir mūsų bibliotekos Lituonikos skyriaus darbuotojai, ir VDU Lietuvių išėivijos instituto tyrėjai. Išsamesnę informaciją apie parodą paskelbsime kituose „Pasaulio lietuvių“ numeriuose.

Kas gali prisidėti prie BaltHerNet organizacijos veiklos?

Organizacijos nariais, rėmėjais ar draugais gali tapti visi norintys ir, suprantama, besidomintys diasporos tematika. Išsamesnė informacija apie tai skelbiama portale www.balther.net. Labai laukiame visų, turinčių idėjų ir noro, kaip dar plačiau atverti didžiulio ir iki šiol pernelyg mažai žinomo lietuvių ir Baltijos šalių diasporos archyvinio fondo vartus visuomenės ir tyrėjų žiniai, kaip dar geriau integruoti jo tyrimų rezultatus į bendrą šalies mokslo sistemą. ■

JAV lietuvis savo santaupas padovanojo Alytui

Vasario 4 dieną Alytaus miesto savivaldybės meras Jurgis Krasnickas ir mero pavaduotoja Nijolė Makštutienė priėmė daug metų Amerikoje praleidusį garbaus amžiaus sulaukusį alytiškį Bronių Morkeliūną ir jį atlydėjusią Lietuvos muzikų rėmimo fondo direktorę Liuciją Stulgienę. 97 metų B. Morkeliūnas, šiuo metu gyvenantis Vilniaus gerontologijos ir reabilitacijos centre, į gimtąjį miestą Alytų atvyko su dovanomis. Jis savo viso gyvenimo santaupas padovanojo Alytaus kraštotyros muziejui ir Alytaus Šv. Angelų Sargų bažnyčiai. Po dvidešimt tūkstančių litų kraštotyros muziejui ir bažnyčiai padovanojęs B. Morkeliūnas sakė, kad tai padaryti jis nusprendė todėl, kad neturi vaikų, giminių-

čiams pinigų palikti jis nenorintis, kad jiems nebūtų priežasties dėl jų pyktis.

Šv. Angelų Sargų bažnyčią B. Morkeliūnas pasirinko todėl, kad šalia bažnyčios esančiose kapinėse palaidoti abu jo tėvai. Čia amžino poilsio atgulti nori ir garbaus amžiaus išėivijos lietuvis.

Paklaustas, kam ketina panaudoti dovanojamus pinigus, Šv. Angelų Sargų parapijos dekanas Arūnas Užupis sakė, kad juos, ko gero, panaudos bažnyčios vidui remontuoti, o Alytaus kraštotyros muziejus, pasak direktorės Audronės Jakunskienės, dar nėra nusprendęs, kam bus skirti dovanoti pinigai, tačiau pažadėjo, kad muziejuje atsiras vieta, kurioje bus įamžintas šis kilnus B. Morkeliūno poelgis.

B. Morkeliūnas ir J. Krasnickas

Alytaus miesto savivaldybės meras J. Krasnickas padėkojo svečiui už kilnų poelgį ir atminimui įteikė miesto simbolį – stiklinę rožę. ■

MINIME KRISTIJONO DONELAIČIO 300-ĄSIAS GIMIMO METINES

Tolminkiemio bažnyčia

Jūratė
Caspersen,
Kultūros reikalų
komisijos
pirmininkė

ĮSIBĖGĖJA K. DONELAIČIO JUBILIEJINIŲ METŲ MINĖJIMAI

2014-ieji yra paskelbti Kristijono Donelaičio metais, minint lietuvių grožinės literatūros pradininko, poemos „Metai“ autoriaus 300-ąsias gimimo metines. Vien valstybinėje Jubiliejinių metų minėjimų programoje suplanuota virš 60 įvairių literatūros, dailės, teatro, muzikos, leidybos, edukacinių ir kt. renginių Lietuvoje ir užsienyje. O kiek dar mažesnės ar didesnės apimties parodų ir renginių, kaip visada, vyks mokyklose, gimnazijose, kultūros centruose, miestų bibliotekose, muziejuose, lietuvių bendruomenėse užsienio šalyse.

Vos keletui dienų apsilankius Lietuvoje buvo galima aplankyti net keletą šiuo metu veikiančių parodų, skirtų K. Donelaičio jubiliejui. Viena jų – Mokslo akademijos Vrublevskių bibliotekoje surengta paroda „Kristijonas Donelaitis. Metų ir raštų ratas“ (tuo pat pavadinimu išleistas ir parodos leidinys, sudarytojas – Sigitas Narbutas). Čia trumpais informatyviais tekstais pristatyta, kas žinoma apie K. Donelaičio gyvenimą, kūrybą, tyrimus, kūrinių vertimus į kitas kalbas, rašytojo vaizdavimą literatūroje, dailėje, muzikoje, teatre ir kitokį jo atminimo įamžinimą. Taip pat eksponuojami K. Donelaičio kūry-

Tolminkiemio bažnyčioje

bos vertimai į kitas kalbas bei kitų lietuvių rašytojų kūriniai, skirti Donelaičiui atminti.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune taip pat eksponuojama K. Donelaičio jubiliejui skirta paroda. Joje pristatomi muziejuje saugomi ankstyvieji poeto kūrybos leidimai, jo kūrinių iliustracijos, poemos „Metai“ vertimų į kitas kalbas leidiniai, dailės kūriniai K. Donelaičio tema ir fotografijų rinkinys, atspindintis išlikusius ar jau atkurtus Kristijono Donelaičio pėdsakus Prūsų Lietuvoje (dabar Kaliningrado sritis).

Jubiliejiniais K. Donelaičio metams dizainerė tekstilininkė Danutė Keturakienė sukūrė ir pristatė parodą „Istorinis „Metų“ kostiumas“, kurioje atkurti XVIII a. kostiumai, remiantis poemoje „Metai“ minimomis tautinio kostiumo detalėmis ir istorine medžiaga. Šios parodos pagrindu režisierius Ramūnas Abukevičius sukūrė dokumentinį-vaidybinį filmą „Donaleitis“, kuriame atkurta poemos „Metai“ laikmečio dvasia ir emocijos. O 2013 metų pabaigoje „Lėlės“ teatre Vilniuje pastatytas Rolando Kazlo spektaklis „Ne pagal šio pasaulio madą“.

Net 2014 m. Dainų šventės programoje paskelbta naujovė – pirmą kartą šventės istorijoje dalyvius kvies Teatro diena (liepos 5 d.) kartu

K. Donelaičio vardas ir jo XVIII a. pabaigoje hegzametru parašyta poema „Metai“ pelnė lietuviams pasaulinę šlovę. Jis yra įtrauktas į UNESCO literatūrinių šedevrų sąrašą.

su specialia programa „Dvų dyvai“, kurioje vaikų ir suaugusių mėgėjų teatrai vaidins pagal K. Donelaičio pasakėčias ir poemą „Metai“.

K. DONELAITIS - LIETUVIŲ GROŽINĖS LITERATŪROS PRADININKAS

K. Donelaičio vardas ir jo XVIII a. pabaigoje hegzametru parašyta poema „Metai“ pelnė lietuviams pasaulinę šlovę. Jis yra įtrauktas į UNESCO literatūrinių šedevrų sąrašą (1977 m). Šiandien K. Donelaičio kūrybą galima skaityti 20 pasaulio kalbų, poema „Metai“ išversta į 12 kalbų, ir šiais jubiliejiniais metais turėtų pasirodyti poemos vertimai į čekų ir italų kalbas (8, 2014.01.08). Lietuvių kalba „Metai“ išleisti net keletą kartų. Pilniausiu ir kruopščiausiai parengtu viso Kristijono Donelaičio palikimo leidiniu laikomi 1977 m. išleisti „Raštai“ (3, p. 58).

K. DONELAIČIO ATMINIMO ĮAMŽINIMAS

Apie K. Donelaičio kūrybos reikšmę mūsų tautai, jos kultūrai ir literatūrai daug prirašyta. Jį aukštai vertino

ir jo atminimui bei įamžinimui daugelis lietuvių rašytojų yra skyrę ištisus literatūrinius kūrinius (Maironis, P. Vaičaitis, K. Binkis, S. Nėris, E. Mieželaitis, K. Bradūnas, S. Geda, J. Marcinkevičius, M. Martinaitis ir kt.), vaizdžiai iliustruoti poemos „Metai“ leidimai (grafikas V. Jurkūnas). Donelaitis yra įamžintas ir dailėje. Kadangi nėra išlikę nei vieno K. Donelaičio portretinio atvaizdo, nemažai dailininkų yra pateikę savo interpretacijos Donelaičio portretus. Įvairių jubiliejų progomis buvo sukurti Donelaičiui medaliai. Įvairias Lietuvos vietas puošia K. Donelaičio skulptūros (Klaipėdoje, skulptoriaus P. Deltuvos 1973 m.; didinga K. Donelaičio skulptūra, sukurta Konstantino Bogdano, pastatyta prie Vilniaus universiteto centrinių rūmų; Marijampolėje 2013 m. ir kt.). Poeto mirties 200-osioms metinėms Vilniaus universiteto Filologijos fakultete buvo baigti dailininko Vytauto Valiaus sienų tapybos darbai „Metų“ tema.

Kristijonas Donelaitis yra įamžintas ir muzikoje bei teatre. 1973 m. kompozitorius Osvaldas Balakauskas parašė kūrinį chorui „Jau saulelė vėl...“, 1983 m. kompozitorius Algimantas Bražinskas sukūrė operą „Kristijonas“, 1984 m. Bronius Kutavičius sukūrė keturių dalių oratoriją „Kristijonas Donelaitis. Metai“. 2003 m. Eimuntas Nekrošius pastatė spektaklį „Pradžia. K. Donelaitis. Metai“.

Didelėmis tautiečių pastangomis K. Donelaitis yra įamžintas ir Mažosios Lietuvos žemėje. 1979 m. pagal architekto Napalio Kitkausko projektą buvo atstatyta Tolminkiemio bažnyčia. Joje yra dailininko Antano Garbausko sukurti trys vitražai poemos „Metai“ motyvais ir paties K. Donelaičio atvaizdas visu ūgiu, įrengtas Donelaičio memorialinis muziejus. Po baž-

nyčia įrengta kripta-mauzoliejus, kuriame buvo perlaidoti (1979 m.) rašytojo palaikai. Šiandien yra atstatytas ir buvusios klebonijos pastatas, jame taip pat veikia Donelaičio memorialinis muziejus (3, p. 173).

K. Donelaičio gimtuosiuose Lazdynėliuose, minint poeto 275-ąsias gimimo metines, 1989 m. talkininkai iš Lietuvos gimtinės vietoje (nieko neišlikę) pasodino 275 ąžuoliukus, o 1992 m. čia buvo pastatytas ir pašventintas paminklinis akmuo.

KUO MUMS TAIP REIKŠMINGAS K. DONELAITIS IR JO POEMA „METAİ“?

Kuo daugiau metų praeina nuo K. Donelaičio ir jo „Metų“ gimimo, tuo reikšmingesnis ir artimesnis jis mums darosi, tuo daugiau skirtingų reikšmių surandama jo gyvenime ir kūryboje. Štai tik keletas, dažnai pasikartojančių donelaitiadoje:

Donelaitis – lietuvių grožinės literatūros pradininkas.

Donelaitis lietuvių tautai sukūrė literatūrinį šedevrą – poemą „Metai“.

Donelaitis – lietuvių kalbos gynėjas Prūsijos valstybėje (kad ji nebūtų išguita iš mokyklų, bažnyčių, raštijos leidinių ir valstiečių gyvenimo).

Donelaitis – kovotojas prieš lietuvininkų nutautėjimą ir krašto germanizaciją.

Donelaitis – vyžotų baudžiamųjų gynėjas, jų dvasios palaikytojas, būrų kultūros poetas.

Donelaitis – didis mechanikos meistras, kūręs barometrus, įvairius optinius prietaisus, muzikos instrumentus, sumeistravęs antrąjį Prūsijos Lietuvoje fortepijoną (pirmąjį – jo brolis).

Donelaičio pagrindinė žmogaus vertybė – tai dvasinis ir tautinis susipratimas.

K. Donelaičiui skirtas
paminklas Gumbinėje

Kuo daugiau metų praeina nuo K. Donelaičio ir jo „Metų“ gimimo, tuo reikšmingesnis ir artimesnis jis mums darosi, tuo daugiau skirtingų reikšmių surandama jo gyvenime ir kūryboje.

Galima dar ilgai tęsti šį sąrašą, nes Donelaitis – iš tiesų plataus masto asmenybė ir kiekviena karta suranda vis daugiau K. Donelaičio reikšmių mūsų savimonei ir saviškai. Ir tada nebekyla klausimų, kodėl jo atminimui ir įamžinimui sukurta tiek literatūrinių ir muzikos kūrinių, spektaklių, medalių, paveikslų, skulptūrų. Nebesistebime, kodėl taip plačiai minime jo 300-ąsias gimimo metines.

K. DONELAITIS - MAŽOSIOS LIETUVOS SŪNUS

K. Donelaitis gimė 1714 m. sausio 1 d. Lazdynėliuose, netoli Gumbinės, Mažojoje Lietuvoje, Prūsijos Karalystėje, lietuviškoje laisvųjų valstiečių šeimoje. Kristijonas buvo jauniausias 7 vaikų šeimoje. Kai jam

buvo tik šešeri metai, mirė jo tėvas. Kristijoną į Karaliaučiaus katedralinę mokyklą 1731 m. atsivežė vyresnis brolis. Pasak Maironio, Donelaičiui teko gyventi beturčių prieglaudoje, kur už mokslą ir išlaikymą turėjo dalyvauti numirėlių laidojimo apeigose. Ją baigęs, 1736 m. Donelaitis įstojo į Karaliaučiaus universiteto Teologijos skyrių. Be teologijos, jis studijavo graikų, lotynų, hebrajų, prancūzų kalbas, jų literatūrą, gavęs valdžios stipendiją lankė lietuvių kalbos seminarą. Šalia šių disciplinų – dar gamtos mokslus ir muziką. Studijų metais (1736–1740) Donelaičio gyvenimas irgi buvęs sunkus, „vieną kartą jis iš bado buvo net apalęs“ (2, p. 767). Po studijų buvo paskirtas į Stalupėnus dirbti mokytojo padėjėju ir kantoriumi (vargonininku ir choro vedėju), vėliau mokyklos rektoriumi. Po trejų metų, 1743 m., paskirtas evangelikų liuteronų pastoriumi į Tolminkiemį, kur išgyveno beveik 37 metus iki pat savo mirties. 1780 m. vasario 18 d. mirė eidamas 66 metus „dėl visiško išsekimo“. Buvo vedęs vokiетę Anną Reginą Ohlefant (Stalupėnų mokyklos rektoriaus našlę), vaikų nesusilaukė.

Be tiesioginių savo pastoracinių pareigų, Donelaitis rūpinosi ir statybomis parapijoje (pastatė Tolminkiemyje naują mūrinę bažnyčią, mokyklą, pastorių našlių namus) bei valdė klebonijai priklausiusį 40 ha ūkį. Laisvu laiku konstravo optinius prietaisus, muzikos instrumentus (buvo sumeistravęs net fortepijoną), užveisė ir prižiūrėjo didžiulį vaismedžių sodą, vertė Prūsijos karalystės valdžios oficialiuosius raštus į lietuvių kalbą, rašė poeziją vokiškai ir pasakėčias lietuviškai. Manoma, kad pagrindinį savo kūrinių – hegzametru eiliuotą 3517 eilučių poemą – Donelaitis rašė ištisą 10 metų (1765–1775).

K. Donelaitis savo kūrybos neišleido (speliojama, kodėl: pasaulietinės

kūrybos leidybos nerėmė valdžia, tik religinę; Donelaitis per daug aštriai pasisakė prieš vokiečių valdžią; savo kūrybą Donelaitis skaitė tik savo artimiems kolegoms ir kaip pamokslus parapijiečiams ir kt.). Po jo mirties išlikusius kūrybos rankraščius žmona perdavė Donelaičio kolegai kaimyninio Valtarkiemo parapijos kunigui Johanui Gottfriedui Jordanui. Iš jo kai kuriuos Donelaičio kūrinius nusirašė Gerviškėnų kunigas Johannas Friedrichas Hohlfeldtas. Ir tik Liudvikui Rėzai, Karaliaučiaus universiteto profesoriui, pradėjus domėtis Donelaičio kūrybos palikimu, buvo surankioti tie rankraščiai ir nuorašai ir pirmą kartą išspausdinti.

„LAIMEI, RĖZA“

Be Liudviko Rėzos pasaulis nebūtų išvydęs Donelaičio kūrybos ir greičiausiai jo poema nesivadintų „Metai“.

L. Rėza pirmą kartą išspausdino poemą tik 1818 m. (38 metai po Donelaičio mirties). Tais pačiais metais jis ją išvertė į vokiečių kalbą. Poemoje pagrindiniai veikėjai yra Donelaičio parapijos valstiečiai – būrai (nuo vokiško žodžio *Bauer*). Tai jų gyvenimo kasdienybė, jų vienybė su gamta ir visu Dievo sukurtu pasauliu per visus keturis metų laikus. Rėza davė poemai „Metų“ pavadinimą. Be to, jis ją gerokai pakoregavo ir sutrumpino 468 eilutėmis (dėl to spėjama, kad išmestos aršiausios eilutės apie vokiečių valdžią ir jos kolonistinę politiką). Donelaičio pasakėčios pirmą kartą išvydo pasaulį tik 1824 m. Jas taip pat išleido L. Rėza.

Pirmą kartą leisdamas K. Donelaičio „Metus“, L. Rėza knygos pratarmėje parašė: „Lietuvių tauta dar neturi nė vieno tokio nacionalinio kūrinio, kurį galėtume laikyti tos Nemuno pakraščių tautos kalbos, papročių, dvasi-

nės kultūros ir buities išliekamam nesenstančiam paminklui. Todėl aš drįstu pateikti platesnei visuomenei šį veikalą – literatūros pasaulyje dar nepažįstamo autoriaus Donelaičio sukurtą“ (3, p. 132).

Lietuvių literatūrologijoje jau yra paplitęs posakis: „Laimei, ...“, reiškiantis, ką darytume, kuo būtume, jei nebūtų buvę to asmens ten ir tada. „Laimei, Maironis!“ (T. Venclova), „Laimei, Donelaitis!“ (D. Kuolys) (5), tai dabar taip pat galime pasakyti – „Laimei, Rėza!“.

ISTORINIS K. DONELAIČIO GYVENIMO IR KŪRYBOS KONTEKSTAS

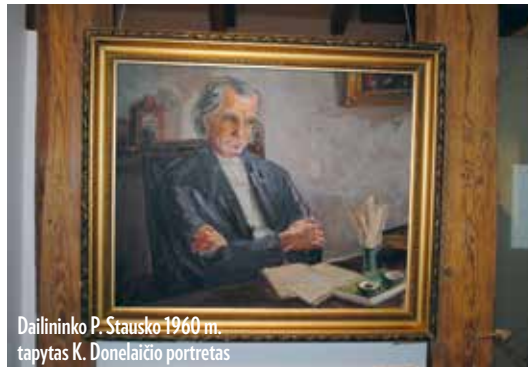
Kristijono Donelaičio vardas žinomas daugeliui, daugelis pasakytų ir

tai žemei anapus Nemuno vadinti. O jos gyventojai – iš vakarinių baltų genčių ir dalies didlietuvių iki XVI a. susiformavusi bendruomenė, pasivadynusi ir vadinama lietuvių (i) ninkais arba mažlietuviams (3, p. 16).

Mažąją Lietuvą akademikas Zigmas Zinkevičius savo didžiuliam veikalui „Lietuviai. Praeities didybė ir sunykimas“ (2013) pavadina „kryžiuočių pavergtą lietuvių tautos dalį, daugiau nei 700 metų valdytą vokiečių“ (p. 277). (Istoriniai šaltiniai rodo, kad kai kuriais diplomatiniais sumetimais Mindaugas buvo 1253 m. Skalvą ir Nadruvą padovanojęs Livonijos ordinui. Bet prijungti tos žemės prie Lietuvos nebespėta: 1274–1283 m. jas užgrobė kryžiuočiai).

Po Žalginio mūšio Kryžiuočių ordinas buvo pakirstas, jo galia negrąžinamai sumenkinta. Kryžiuočių ordino valdovu tapus magistrui Albrechtui (1512), Liuteris, skleisdamas Reformaciją, pasiūlė jam panaikinti Ordiną ir paversti savo valstybę pasaulietine kunigaikštija. Albrechtas oficialiai priėmė liuteronų tikėjimą ir pasiskelbė pasaulietinės Prūsijos valstybės valdovu. Šalies kunigai buvo skatinami skelbti liuteronišką tikybą. Liuterio iškelta Biblijos reikšmė ir būtinumas ją skelbti liaudžiai suprantama kalba skatino Biblijos vertimus į tautinių mažumų kalbas. Albrechtas net įsakė Prūsijoje lietuviams bažnyčiose pamokslus sakyti lietuviškai. Parapijos klebonais imta skirti tik mokančius lietuvių kalbą. Prie bažnyčių buvo kuriamos mokyklos liaudžiai. Turimomis žiniomis, jau XVI a. pirmoje pusėje Prūsijoje veikė apie 20 lietuviškų mokyklų (4, p. 281).

1542 m. Karaliaučiuje įkurtas partikuliaras (dalinė aukštoji mokykla), į jį buvo priimami net miestiečių ir valstiečių vaikai, jiems skiriamos stipendijos. Čia studijuoti buvo kvie-

Dailininko P. Stausko 1960 m. tapytas K. Donelaičio portretas

jo pagrindinį kūrinių „Metus“, o gal net ir poemos pradžią padeklamuotų (net sovietiniais laikais mokykloje buvo privalomos pirmosios 28 eilutės iš „Pavasario linksmybių“ išmukti atmintinai), o štai kraštą, kuriame jis gyveno, pažįsta nedaug kas. Kad geriau suprastume Donelaičio kūrybą ir jos reikšmę tuometiniam poemos „Metai“ adresatui ir mums šiandien, yra svarbu ją matyti istoriniame vietoje ir laiko fone. Turime pakalbėti apie žemės lopinėlius, kuris nešiojo Lietuvos vardą, bet niekad nebuvo Lietuvos valstybės dalis. Tai – Prūsų Lietuva arba Mažoji Lietuva. Šis pavadinimas jau nuo XVI a. pradžios vartotas vokiečių kronikose

Pirmojo K. Donelaičio „Metų“ leidimo antraštinis puslapis ir pirmojo K. Donelaičio „Metų“ leidinio faksimilė

čiama ir iš Didžiosios Lietuvos (po poros metų partikuliaras buvo perorganizuotas į universitetą). Liuterio mokslas buvo intensyviai skleidžiamas per spaudą. Pirmoji spaustuvė Prūsijoje buvo įsteigta jau 1522 m. Albrechto sostinė greit tapo svarbiu ano meto knygų leidybos centru Rytų Europoje. Tam darbui valdžia skyrė komisijas ir finansavo leidybą. Prūsijos kunigaikštystėje buvo kuriamos lietuviškos gramatikos, žodynai, sistemingai ir kryptingai formavosi bendroji rašomoji kalba. 1547 m. ten išėjo pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo „Katekizmas“ (1547), Jonas Bretkūnas išvertė visą Bibliją į lietuvių kalbą (nebuvo išspausdinta), Danielius Kleinas parašė pirmąją lietuvių kalbos gramatiką (1653). Nieko panašaus tada lenkinamoje Lietuvos valstybėje nebuvo (4, p. 288).

Tuo tarpu gyvenimas Mažojoje Lietuvoje sparčiai kito. Prūsijos kunigaikštystė susijungė su Brandeburgu, 1701 m. virto Prūsijos karalyste su sostine Berlynu. Nors senųjų prūsų jau nebebuvo likę, jų vardu pradėta vadinti visus šios šalies gyventojus. Tik lietuviai, būdami skaitlingi, šiose žemėse gavo Prūsų Lietuvos / Mažosios Lietu-

vos vardą. Prūsijos karalystė labai nukentėjo nuo maro 1709–1711 m. Daugiau nei pusė šios teritorijos gyventojų išmirė. Oficialiais duomenimis, liko 8411 tuščių sodybų. Prūsijos valdžia kreipėsi į Pietų Vokietijos šalis, ragindama jų žmones keltis į Prūsiją. Taip prasidėjo masinė šio krašto kolonizacija. Vien per 1732 m. atsikėlė daugiau nei 20 tūkstančių vokiškai kalbančių kolonistų. Jiems buvo atiduodamos tuščios sodybos ir vietiniai gyventojai kaip baudžiauninkai jų žemėms įdirbti. Prasidėjo nuožmi vietinių gyventojų germanizacija. Uždarytos lietuviškos mokyklos, nustojo eiti lietuviška spauda, net pamaldos bažnyčiose lietuvių kalba pradėtos drausti. Pažangesni

Paminklinis akmuo, žymintis K. Donelaičio gimtinę

kunigai pradėjo kovoti prieš tokių vietinių gyventojų nutautinimą ir priespaudą. Vienas tokių kovotojų ir buvo Tolminkiemio klebonas Kristijonas Donelaitis.

Mažosios Lietuvos germanizacija vis intensyvėjo ir tiesiogine prievarta pavirto, kai susikūrė Vokietijos imperija (1871 m.), perėmusi Prūsijos vardą. 1876 m. vokiečių kalba paskelbta vienintele valstybės kalba (4, p. 330).

Po Pirmojo pasaulinio karo Mažoji Lietuva 1923 m. buvo padalinta į dvi dalis. Klaipėdos kraštas atiteko Lietuvai, visa kita – Rytų Prūsija – liko Vokietijos valdžioje. Atėjus į valdžią Hitleriui, ten buvo persekiojama viskas, kas nors kiek atrodė lietuviška. Net vietovardžius pradėta masiškai keisti. Vien per 1938–1939 m. apie 3300 vietovių buvo pervadintos germaniškais pavadinimais.

Po Antrojo pasaulinio karo viskas vėl pasikeitė: nauji užkariautojai, nauja kalba, bet tas pats nuožnumas prieš viską, kas kažkada buvo baltiška. O mūsų ilgesys proprotėvių žemei išlikęs tas pats. Jaučiamės esantys jų palikuonys. Ir pasak rašytojo ir filosofo Arvydo Juozaičio, „Karaliaučiaus ir prūsų mitas gyvas, kol šalia alsuos Lietuva“ (1, p. 219).

DIDINGAS KIONIGSBERGAS (KARALIAUČIUS), VIRTĖS KALININGRADU

Kokia lemtis yra ištikusi buvusią Rytų Prūsiją daugelis žino, bet kaip Karaliaučiaus miestas nenoriai užleidžia savo praeities didybę naujam kolonistui, labai vaizdingai savo knygoje „Karalių miestas be karalių“ (1) aprašė Arvydas Juozaitis (A. Juozaitis dirbo kultūros atašė LR garbės konsulate Kaliningrade 2004–2009 m.).

Po Antrojo pasaulinio karo, 1945 m. Potsdamo konferencija Rytprūsius padalino tarp TSRS ir Lenkijos. Mažosios Lietuvos žemės lopinėlis, užimantis tik apie 15 100 kvadratinį kilometrų, tapo 39-uju Rusijos Federacijos regionu.

1945 m. pabaigoje Kionigsberge gyveno daugiau nei 60 000 vokiečių kilmės žmonių, srityse – dvigubai tiek. Iki 1948 m. jų virš 102 tūkst. buvo iškeldinti, daugelis ištremti ar sušaudyti vietoje. Neskiriant tautų, tarp jų buvo nemažai ir lietuvių kilmės vietos gyventojų. Iki 1952 m. buvo palikti tik keli šimtai vietinių specialistų (1, p. 68).

Iš pradžių virš Kaliningrado sklandė laikinumo aitvaras, nes nežinia, kiek tos žemės priklausys Rusijai (jos buvo patikėtos jai valdyti iki tolesnio jų ateities nuosprendžio). Per pirmąjį dešimtmetį ten visiškai niekas nieko nedarė, buvo apleistos žemės, leista griūti pastatams. Architektūra, vietovardžiai, didinga praeities dvasia neleido rusams iš karto jaustis kaip namie (net griuvėsių plytos buvo gabenamos traukiniais Maskvai atstatyti). Per 20 metų tris kartus keitėsi gyventojai. Atvykėliai neužsibūdavo. Jis laikėsi ant komandiruotų iš kitų TSRS regionų žmonių pečių. Bet po kiek laiko pagalvota, kad reikia tą žemės lopinėlių greičiau pakeisti tiek, kad niekas jo daugiau nebenorėtų. Viskas, kas vokiška, buvo karštligiškai naikinama; nudaužomos architektūrinės detalės, pakeisti beveik visi vietovardžiai (*Tolminkiemis* tapo *Čistyje prudy*), net vandenvardžiai surusinti. Bažnyčios ir kiti reikšmingi kultūriniai pastatai paversti sandėliais, dirbtuvėmis, sporto salėmis.

Bet dabar, atrodo, ten yra įvykęs gilus lūžis. Palengva prabudo jų suvokimas ir kaltės jausmas, kad pusę amžiaus gyveno ne krašto istorija, o ideologija (1, p. 27). 1991 m. Kaliningrado sritis atverta užsieniečiams.

O jau 2005 metais atšvęstas miesto 750-asis jubiliejus. Tos šventės proga atsirado devyni nauji paminklai bei atminimo lentos. Jos skirtos vokiečiui, lenkui, baltarusiui ir lietuviui (Liudvikui Rėzai, atvėrusiam pasauliui K. Donelaičio „Metus“), o vienintelė rusui skirta skulptūra pašalinta iš buvusios vietos (1, p. 107). Ir nors dar ir šiandien yra didelių trukdžių ten vykdyti lietuviybės darbą, lietuviškų organizacijų kultūrinė ir švietėjiška veikla yra žymi.

Didis lietuvių tautos dainius Justinas Marcinkevičius „Metus“ yra pavadinęs lietuvišką Biblija.

PO KALININGRADO PAMATAIS - BALTŲ MITOLOGINIS PASAULIS. RYTŲ PRŪSIJA - LIETUVIŠKOS RAŠTIJOS LOPŠYS

Pasak A. Juozaičio, „kiekvieną lietuvių bent kartą gyvenime baltiška siela turi atviloti prie Karalių pilies griuvėsių, kur buvo išspausdinta pirmoji mūsų knyga. [...] Viskas pasikeitė: Miestas lūžo kelis kartus, nebėra nei spaustuvės, nei pačios Karalių pilies, nėra nei Kionigsbergo ir juo labiau – Karaliaučiaus. Nėra nė Prūsijos – nieko nėra... Ir keisčiausiu būdu viskas išlikę. Karalių miestas negali išnykti – tai ne jo valia.“ (p. 8). Todėl šiais metais, minint K. Donelaičio 300-ąsias gimimo metines, PLB Kultūros komisija, talkinant LR kultūros atašė Kaliningrade Romanui Senapėdžiui, liepos 10–11 d. organizuoja dviejų dienų turistinę-pažintinę kelionę po buvusią Prūsijos lietuvių žemę – Kristijono Donelaičio ir jo poemos „Metai“ herojų takais.

SKAITYKIM IR ATRASKIM SAU DONELAITĮ

„Kiti girias pilezopais:
Ir Omerais, ir Ezopais;
Ir mes turim Donaleitį,
Tiktai esam mažai skaitį.“

Tai iš Silvestro Gimžausko (1845–1897) – kunigo, lietuviybės puoselėtojo ir knygnešio eilėraščio „Lietuvos pagyrimas iš svetimos šalies išdainuotas“. Visas eilėraštis apie „Ti Lietuva mano brungī“.

Didis lietuvių tautos dainius Justinas Marcinkevičius „Metus“ yra pavadinęs lietuvišką Biblija (6). Ją visą perskaityti ir dar bandant hegzometru, galėtų būti gražiausia K. Donelaičio atminimo pagerbimo dovana jo 300 metų gimimo jubiliejui. Taip pat galima poemą paklaustyti aktorius Rolando Kazlo įskaitytą (2013 m. rudenį) į kompaktinį diską. ■

Literatūra ir šaltiniai:

1. Juozaitis Arvydas, *Karalių miestas be karalių*. Klaipėda, 2007.
2. Maironis, *Raštai*, III tomas. Antroji knyga. Vilnius, 1992 (p. 766–791).
3. Narbutas Sigitas (sud.), *Kristijonas Donelaitis. Metų ir raštų ratas*. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, Vilnius, 2014.
4. Zinkevičius Zigmantas, *LIETUVIAI. Praeities didybė ir sunykimas*. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Vilnius, 2013.
5. Kuolys Darius, *Laimei, Donelaitis*, www.valstietis.lt. 2014.01.13 (parengta pagal Bernardinai.lt).
6. Mickuvienė Vida, *Mažoji Lietuva lietuvių kultūros kontekste*, www.donelaitis.info (pranešimas, skaitytas 2010 04.15 Marijampolės kolegijoje vykusioje resp. mokslinėje praktinėje konferencijoje).
7. Ruseckaitė Aldona, *Donelaičio būrai, pavirtę gandrais*, Kauno kultūros ir meno savaitraštis „Nemunas“ Nr. 26, 2013 m. liepos 4–10.
8. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos elektroniniai naujienlaiškiai.